

PROFESOR FELIKS KIRYK (1933–2022)

24 kwietnia 2022 roku zmarł Profesor Feliks Kiryk – jeden z najwybitniejszych mediewistów i regionalistów polskich, w latach 1993–1999 rektor Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, jeden z inicjatorów powstania Rocznika, wieloletni Przewodniczący Rady Naukowej, autor i recenzent – nasz patron, mentor i przyjaciel.

Pochodził z ziemi sanockiej, urodził się w Bukowsku, skąd z całą liczną rodziną po wojnie przeniósł się na Pomorze Zachodnie. Tam dorastał, ale całe swoje dorosłe życie spędził w Krakowie. Przyjechał na studia historyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej, a potem podjął tu pracę, zdobywając kolejne tytuły oraz stopnie naukowe: doktora (1961), doktora habilitowanego (1974), i wreszcie profesora (1981).

Jego specjalnością była historia Polski średniowiecznej i wczesnonowoczesnej. Jest m.in. autorem pracy *Jakub z Dębna na tle wewnętrznej i zagranicznej polityki Kazimierza Jagiellończyka* (Kraków 1967), w której wykorzystał odkryte przez siebie w archiwum w Bardejowie nieznane listy tego wybitnego dyplomaty; monumentalnej i okazałej pod względem edytorskim monografii, *Cechowe rzemiosło metalowe. Zarys dziejów do 1939 r.* (Kraków 1972) oraz nowatorskiego studium pt. *Rozwój urbanizacji Małopolski w XIII–XVI w.* (Kraków 1985). Napisał setki rozpraw i artykułów, w tym kilkadziesiąt życiorysów dla *Polskiego słownika biograficznego*.

Spod jego pióra wyszły także zarysy syntetyczne, podręcznikowe oraz liczne teksty popularnonaukowe. Kierował m.in. od 1986 roku pracami nad serią *Dzieje Narodu i Państwa Polskiego*. W jej ramach do 2001 roku wydano 66 tomów w nakładach od 160 do 20 tysięcy egzemplarzy, których autorami byli najwybitniejsi polscy historycy. On sam przygotował dwa: *Nauk przemożnych perła* (1986) – o szkołach w Polsce średniowiecznej i początkach uniwersytetu krakowskiego oraz *Wielki król i jego następca* (1992), ukazujący czasy Kazimierza Wielkiego i Ludwika I Węgierskiego.

Jego specjalnością i jednocześnie wielką życiową pasją stała się historia regionalna, dla rozwoju której położył olbrzymie zasługi. Przez całe lata współpracował ze *Słownikiem historyczno-geograficznym ziem polskich w średniowieczu*, był jednym z twórców *Encyklopedii Krakowa* (2000) i nieustrudzonym edytorem *Źródeł (Księga przyjęć do prawa miejskiego w Bochni 1531–1656, Wrocław 1979; Pergaminy Archiwum Kapituły Katedralnej sandomierskiej, Sandomierz 2002)*. W tej dziedzinie odegrał wyjątkową i znaczącą rolę zarówno jako wyśmienity autor i współautor wielu publikacji, ale także jako kompetentny redaktor, a przede wszystkim nieustrudzony zaangażowany inicjator dziesiątek wielkich, regionalistycznych przedsięwzięć: monografii regionów, miast, miasteczek i wsi szeroko pojmowanej Małopolski: Bochni, Brzeska, rodzinnego Bukowska, Częstochowy, Dąbrowy Tarnowskiej, Dębicy, Kłobucka, Krosna, Limanowej, Mielca, Nowego Sącza, Olkusza, Opatowa, Ożarowa, Podegrodzia, Proszowic, Przemyśla, Ropczyc, Rymanowa, Rzeszowa, Sanoka, Sandomierza, Siewierza i miast księstwa siewierskiego, Sławkowa, Starego Sącza, Suchej Beskidzkiej, Tarnowa, Tarnobrzega, Trzebini i Wierzchosławic.

Za każdym razem potrafił skupić wokół siebie liczne grono kompetentnych badaczy z różnych dyscyplin i specjalności, jednocześnie zapewniając solidne zaplecze przedsięwzięciu – umiał zdobyć dla sprawy przychyłność władz samorządowych. Często relacje miejscowego środowiska z Profesorem mocno się zacieśniały, współpraca trwała latami i była owocna. Feliks Kiryk został honorowym obywatelem Sandomierza (2005), Sanoka (2010) i Sławkowa (2010) oraz rodzinnego Bukowska (2011). Szczególne miejsce w jego sercu zajmował Sandomierz, któremu poświęcił wiele swych prac, i z którym utrzymywał intensywne kontakty do końca życia. Z przykrością muszę wyznać, że podjęte wspólnie z Nim starania o monografię Czchowa

– starożytnego grodu nad Dunajcem, z którego pochodzi mój ojciec – spelzły na niczym, pozostały bez najmniejszego echa...¹.

Jego aktywność naukowa i regionalistyczna obejmowała także liczne czasopisma, które współtworzył, wspierał i zasilął swoimi tekstami. Przez lata był redaktorem „Rocznika Sądeckiego” i – o czym już wspomniałem na wstępie – Przewodniczącym Rady Naukowej „Małopolski”.

Działal w Polskim Towarzystwie Historycznym, był wiceprezesem Zarządu Głównego, wiceprzewodniczącym komitetu organizacyjnego XVII Powszechnego Zjazdu Historyków w Krakowie w 2004 roku, był inicjatorem utworzenia stacji naukowych Polskiego Towarzystwa Historycznego w Przemyślu i Nowym Sączu. W 2006 roku w uznaniu zasług przyznano mu tytuł członka honorowego PTH.

Udziałem jego najbliższych i sąsiadów były tragiczne wydarzenia na pograniczu polsko-ukraińskim, one to zmusiły rodzinę Kiryków do przeniesienia się na Ziemię Odzyskane. Nie przeszkodziło mu to jednak w podjęciu współpracy z historykami ukraińskimi. Gościł często we Lwowie i Kamieńcu Podolskim, inspirował wspólne przedsięwzięcia naukowe, konferencje. W 1998 roku został doktorem h.c. Uniwersytetu Lwowskiego, a w 2001 honorowym profesorem Uniwersytetu w Kamieńcu Podolskim. Organizował liczne wycieczki po Kresach, podczas których był wspnianym przewodnikiem.

Był historykiem pracowitym i sumiennym, wnikliwym i obiektywnym. Był nauczycielem wymagającym, ale jednocześnie wyrozumiałym – zachęcał i wspierał. Potrafił docenić w sobie tylko właściwy, przewrotny sposób: „Ty zbóju – zwykł mawiać, gdy mu się coś sposobilo – dobrze to zrobiłeś!” Brzmiało to, jak przyjęcie do cechu. Historia była dla niego pracą i hobby jednocześnie, opowiadał o niej z wielką pasją i nieskrywanym zaangażowaniem, cytował z pamięci łacińskie źródła, przywoływał fakty i postacie. Jego narracja była zawsze jasna i potoczysta, wciągała audytorium i czytelników, których nigdy mu nie brakowało. Kochał Polskę i Małopolskę – jej dzieje i kulturę, czym promieniował na całe swoje otoczenie.

Feliks Kiryk był i wciąż pozostaje najbardziej rozpoznawalnym uczonym związanym z Uniwersytetem Pedagogicznym. Zdecydował o tym jego wybitny, różnorodny i doniosły w swoim znaczeniu dorobek naukowy oraz ogromne zasługi w działalności dydaktycznej i organizacyjnej, ale także wspiania i niepowtarzalna osobowość. Był wielkim patriotą i dobrym, uczciwym, prawym, skromnym i pobożnym człowiekiem. Cieszył się wielką sympatią i szacunkiem wielu ludzi oraz całych środowisk, a gdziekolwiek się pojawił, był serdecznie witany i nierzadko z pompą fetowany. Choć od wielu lat był już na emeryturze, często bywał na Uczelni – był tu otaczany

¹ Czy Czchów wart jest monografii? O historii, Małopolsce i Czchowiu z profesorem Feliksem Kirykiem rozmawia... „Czas Czchowa” 2014, nr 1–2, s. 25–26.

powszechnym szacunkiem i niesłabnącą sympatią. W październiku 2021 roku uczcił go ukochany Sandomierz, gdzie na zamku licznie zgromadzeni goście – przyjaciele, uczniowie, współpracownicy, przedstawiciele władz miasta i jego mieszkańcy uroczyście celebrowali ukazanie się jego najnowszej książki – *Sandomierskie żywoty średniowiecznych władców Polski*, którą do druku przygotował jego uczeń, dr Roman Chyła, znany sandomierski regionalista.

Na uroczysty pogrzeb, który odbył się 4 maja 2022 roku, przybyło wiele osób z całej Polski. Profesor Feliks Kiryk spoczął w alei zasłużonych Cmentarza Rakowickiego w Krakowie.

*Redaktor Naczelny
dr hab. Grzegorz Nieć
prof. Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*

TEKSTY NAPISANE PRZEZ PROF. KIRYKA DLA ROCZNIKA „MAŁOPOLSKA”:

Badania regionalne w Małopolsce, „Małopolska” R. 2: 2000, s. 9;
Ksawery Liske. U źródeł naukowej regionalistyki polskiej, „Małopolska” R. 4: 2002, s. 91;
Wiktor Bazieliuch – historiograf Starego Sącza, „Małopolska” R. 5: 2003, s. 121;
Ziemia sanocka, ojczyzna Grzegorza z Sanoka, „Małopolska” R. 9: 2007, s. 59;
Z okazji dziesiątego tomu, „Małopolska” R. 10: 2008, s. 7;
Blaski i cienie działalności redaktora monografii (z zakresu historii regionalnej i lokalnej), „Małopolska” R. 13: 2011, s. 33.

TEKSTY O PROF. KIRYKU W ROCZNIKU „MAŁOPOLSKA”:

F. Leśniak, *Feliks Kiryk – historyk małych i wielkich ojczyzn*, „Małopolska” R. 6: 2004, s. 13;
Z. Noga, *Od Redaktora*, „Małopolska” R. 16: 2014, s. 5.